

In de rubriek 'Illustere Mokumers', alhier een hommage aan de heer **Elias Sandra**, die net als Jacob van Lennep vers water naar Amsterdam wilde laten stromen. Van Lennep met buizen en Sandra wilde hele aquaducten van Weesp naar Mokum realiseren. Maar de burgemeester (Hudde) hield e.e.a. tegen .

Standbeeld Jacob van Lennep door Lia van der Vugt bij de Haarlemmerpoort, Amsterdam, onthuld 6 juli 2016 bron:

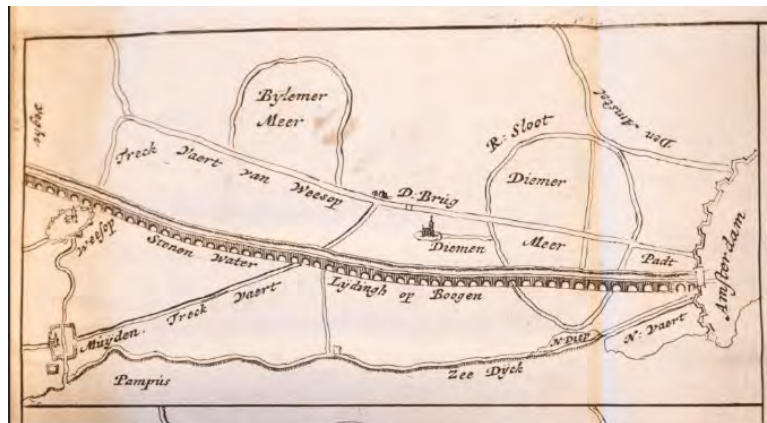
[https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_van_Lennep#/media/Bestand:Jacob_van_Lennep_2016,_Haarlemmerpoort, foto_3.jpg](https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_van_Lennep#/media/Bestand:Jacob_van_Lennep_2016,_Haarlemmerpoort,_foto_3.jpg) zie ook: https://nl.wikipedia.org/wiki/Johannes_Hudde

Zakenman en uitvinder Elias Sandra liet in oktober 1682 een verzegeld document bezorgen op Singel 284, het huis van Johannes Hudde, een van de burgemeesters van Amsterdam. Sandra had plannen ontwikkeld op het gebied van de drinkwatervoorziening, als alternatief voor de dagelijkse aanvoer door waterschuiten uit Weesp. Dat was een kostbare aangelegenheid, zeker als er in de winter ook nog een ijsbreker aan te pas moest komen. Sandra had plannen bedacht die niet alleen de waterschuiten overbodig zouden maken, maar

ook nog eens zorgden voor 'soet en vars water in alle huysen en fonteynen'. En dat in een stad die helemaal door zout en brak water was omgeven. Hij kreeg bij burgemeester Hudde echter geen poot aan de grond. Deze was in de laatste maanden van 1682 vooral bezig met het probleem van de onmetelijke stank in de grachten en de gebrekkige doorstroming ervan, en had blijkbaar weinig tijd en aandacht voor de plannen van Sandra. In zijn aantekeningen, bewaard in het Stadsarchief, komen ze niet voor. Een van de ideeën die Sandra aan Hudde voorlegde, was het bouwen van een aquaduct. Het moest iets ten zuiden van Weesp beginnen en eindigen in Amsterdam tussen de Weesper- en Muiderpoort. Twee jaar na het voorleggen van zijn project aan Hudde liet Sandra zijn plannen in boekvorm verschijnen, in de hoop de publieke opinie te beïnvloeden. Op een kaart in Sandra's boek, waarbij het westen rechts en het noorden onder ligt, is het aquaduct te zien. De 'Stenen Water Lydingh op Boogen' steekt op weg naar Amsterdam meerdere vaarten over, zoals de Muidertrekvaart en de ringvaart bij de Watergraafsmeer. Sandra stelt voor de bogen precies zo hoog te maken dat 'alle Schepen haer Masten gestreken zijnde (...) daer seer bequaem konden doorpasseren'. Het water uit de Vecht zou daartoe wel eerst op de hoogte van het aquaduct gebracht moeten worden. Daar had hij twee rosmolens – molens die worden aangedreven door paarden die in een cirkel lopen – en zes paarden voor in gedachten. Een kleine helling volstond om het water naar de stad te doen stromen. Uitgaande van de 13 kilometer tussen Weesp en Amsterdam en van dezelfde hoeveelheid water als die van de dagelijkse waterschuiten, zou het gaan om een hoogteverschil van niet meer dan 20 centimeter. Technisch was het aquaduct dus een haalbare kaart: het water hoefde niet tot onrealistische hoogte opgepompt te worden om het te laten functioneren. Wat hield de burgemeesters dan tegen om op het plan in te gaan? Sandra weerlegt in zijn boek alle argumenten die Hudde in oktober 1682 kennelijk naar voren had gebracht, van de politieke onwil van de Staten van Holland en West-Friesland tot het gebrek aan geld. Waarom zouden ze in Den Haag tegen de aanleg van een waterleiding zijn, als ze wel hadden ingestemd met de aanleg van grotere werken zoals de polders Beemster, Schermer en Purmer? En volgens zijn berekeningen kwamen de rentelasten van de lening overeen met de kosten voor de inzet van waterschuiten. Kortom, er zou geen vuiltje aan de lucht moeten zijn. Toch stierf zijn plan in schoonheid. Zijn boek wordt in 1740 wel voor een tweede keer uitgegeven, als er boringen op het Amstelveld worden uitgevoerd. In 1841 wordt het zelfs voor een derde keer gepubliceerd, als Amsterdam zich buigt over nieuwe mogelijkheden voor het aanvoeren van drinkwater. Maar Sandra heeft niets meer gemerkt van deze belangstelling. Na het publiceren van zijn boek is hij vermoedelijk onverrichterzake teruggekeerd naar zijn handel in luxueuze goudleren wandbekleding op de Oude Waal. Het was niet de eerste keer dat hij teleurgesteld werd, ook bij de Royal Society in Londen ving hij bot (zie kader). En als

de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in 1676 niets ziet in de door hem voorgelegde ideeën voor scheepconservatie tegen wormen en het conserveren van drinkwater op de schepen, schrijft hij dat hij deze 'secreten' mee zal nemen in zijn graf. Aan ideeën ontbrak het Sandra dus niet, maar hij wist blijkbaar zijn omgeving niet te overtuigen. Zijn boek is bij vlagen warrig en wijdlopij, en hij had misschien beter één plan goed kunnen uitwerken dan vijf plannen half. Daarnaast sloot zijn stijl ongetwijfeld niet goed aan bij die van een rekenaar als burgemeester Hudde, die zich bij voorkeur met wiskunde en wetenschap bezighield. Hudde zal niet de enige zijn geweest die zijn schouders ophaalde bij het horen van de ideeën. Het stilstaande en stinkende grachtenwater was destijds het nijpendste probleem. Voor de drinkwatervoorziening, uitgezonderd perioden van ernstige droogte of strenge vorst, had men een oplossing binnen handbereik: een uitgebreid, decentraal mozaïek van duizenden waterkelders en regentonnen waarvan we tegenwoordig het bestaan vergeten lijken te zijn. Dit fijnmazige stelsel zou wel eens de belangrijkste reden kunnen zijn waarom de fantasievolle plannen van Elias Sandra in de vergetelheid zijn geraakt. bron: <https://www.parool.nl/geschiedenis-van-amsterdam/vers-vechtwater-voor-de-stad-het-gedroomde-aquaduct-tussen-weesp-en-amsterdam-van-uitvinder-elias-sandra-leek-kansrijk-maar-stierf-in-schoonheid~b40c326a/>

« Aquaduct Weesp Mokum »

<https://onsamsterdam.nl/artikelen/een-waterleiding-op-bogen>

<https://www.parool.nl/geschiedenis-van-amsterdam/vers-vechtwater-voor-de-stad-het-gedroomde-aquaduct-tussen-weesp-en-amsterdam-van-uitvinder-elias-sandra-leek-kansrijk-maar-stierf-in-schoonheid~b40c326a/>

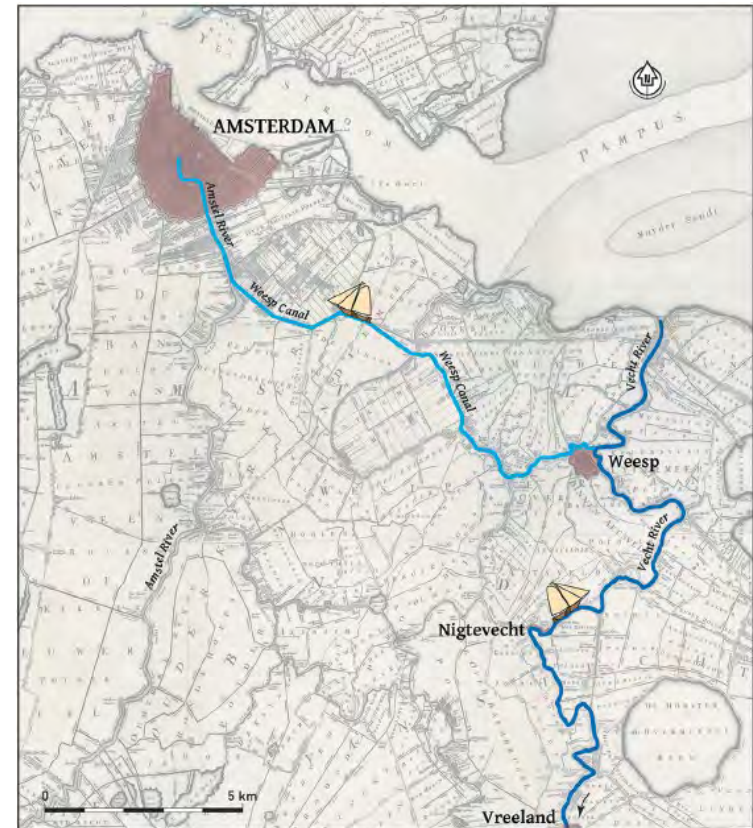
<https://zoom.nl/foto/reizen/2980190/aquaduct-de-noain> (Aquaduct te Noain / Noord Spanje)

'Winter Vreugde op den Amstel' en « 't Gaan des Ysbreekers en der Waterschuiten ». Print by T. van der Horst and P. Schenk, 1730. Source: 'Amsterdam City Archives'

Interior of the Cistern of the 'Lutheran Boys Orphanage' on Lauriergracht, built 1782. Source: 'Bureau Monumenten & Archeologie', Amsterdam, by J. Veerkamp.
bron <https://www.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/10.3828/whpeh.63861480345920>

The 'Vecht River' was an important source of drinking water for the population of Amsterdam. Barge-men loaded riverwater near Weesp or further down the river at Vreeland or even beyond, depending on the brackishness of the water. Map by Bert Brouwenstijn. Old map titled: 'Amsterdam met omleggende landen' by N. Visser, c. 1717. Source: 'Amsterdam City Archives'.

bron <https://www.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/10.3828/whpeh.63861480345920>

zie ook: https://nl.wikipedia.org/wiki/Johannes_Hudde